

ՄԻՒՆԱՏԻՅԻ ԷՐՃԻՅԱՍ

ՐԷՍԱԼԻՅԻ ՏԷՎՐԻՅԷ

ԻԼՄԻՅԷ ՍԱՆԱԹԻՅԷ ԱՏԱՊԻՅԷ ՎԷ ՍԱՅԻՐԷ

15 ՄԱՐՏ

1860

ՐԷՍԱԼԷ 20

ԹՐԼԱՐ

(Ն^o. 19 «Էն պաշտօն»)

Գրգլար պու արատէ, արթըգ իշի կիւճիւ արագըրայ, չըգաճագ ալթունուն խէյալիյէ կիճէ կիւնտիւզ մէսրուր օլմագ. տէ իքէն, քիւճիւք զըզըն պիւթիւն պիւթիւն ֆիքըր ու թէսալիւրու օլ խուսուս իլէ ուղրաշմագտէ պուլունտուղունտան, տիկէր իքի կիճէ տաճա էվլէլքի տիւշտէն զիյատէ շիտտէթլու վէ խայրու սուրէթ. տէ տիւշէր կէօրիւպ, զըզլարա մախսուս պուլունան եանրգ վէ թէէսիւրլի զէմիստէ, կէրէք զըզ գարնտաշընա, վէ կէրէք վալիւ տէսիւնէ թէքմիլէն նագլ ու հիքեայէ իտէր :

(1) Կեսատիւֆիւն եաբտըղընը պու ալթմոէ՛հիչ պիւր շէյ եաբամատըղընտան, օլ կիւնէրտէ պիւր լարգըլճա տէլի գանլը զուհուր իտէրէք, զըզլարտան պիւրիսիւնի ալմագ իլլին, էվլէրիւնին նէսֆընը թալէպ իլլէմէքտէ իքէն, հագգ սահիպի պուլու. նուպտա, էվլի իսթիպալ իլէ թէսարըիւֆիւնէ կէլիւրմիշ օլան թէֆէճի գատըն տախի, էինէ օլ կիւնէլրտէ, եա բարամը վէրիւնիգ, եատաէվիւնիգի սաթտըրըր հագգըմը ալըրըմ տէյու գօրգուլար վիւրմէ կէ պաշլար :

Իքի կէնճ զըզ, վէ պիւր թէվէքէլլի վէնամուսլու գարը, է'յլէ պիւր վագթ. տա, պիւր թարաֆտան իքի չէօմէք ալթունա մալիքէ օլա պիւմէք, վէ եախօտ իւմիտէրի պիւր սէպէպէ մէսի պօշա չըզըպտա, պիւթիւն պիւթիւն մահզուն գալմագ, թէֆէքքիւրլէրիլէ պէրապէր, պիւր թարաֆտան իսէ, տէլի գանլընըն մէյ. տանէ չըզըպ, նիշանլանմագ իսթէմէսի, վէ ագճէ սահիպիւն տախի, փարասըն թալէպ իլէ ճէպը իթմէսի զայլէլքի, պիւր եէրէ կէլտիկի սուրէթտէ, պիւրալէլքիւն նէ' մէրթէպէ, իլլթիւրապ ու խէլէճանը գալպէ տիւշար օլաճագլարը, ըիգգաթը գալպ իւզրէ ճիւզիճէ տիւշիւնիւլիւպ, թէսալիւր օլունմաղէ միւհթաճ տըր :

(2) Լմէրգումէ, Երազահանտան ֆալան աշիւա օլան էհիլ մալիւմաթ խաթուն, (նիյէթ գէվլէնմէք տիւր) պիւր արալըգ տիւրիւպ տիւշիւնտիւքտէն, վէ պատէհու թըլըմ սանաթընտա ուսթա պիւր գաշ, կէրէք կրօնական, վէ կէրէք աշխարհական զաթլէր իամէրի վէրաիքտէն սօնրա, հէփսիւնտէն զիյատէ, սանաթընտա մահիւր պուլունան, պիւր խալամ իիսթիյարընըն իւմիւնի վէ մահալլիւնի խապէր վիւրէրէք, վալըրպ հիւմէթ ու բէրէմիւնի ըհճա իլլէմէ.

յի, վէ քէնսու թարափընտան տախի, խասակէն սէլամէր սէյլէմէյի, զըզլարըն անասընա նասիհաթ վէրիւր. վէ հաթ-թա, պու խուսուստա, պիր գաչ պին ղու-ռուշ տախի մէսարիֆ կիտէճէկին տաս-թանէ պէյան ու իֆատէ իտէր: Պիչարէ գարը, արթըգ օլ պապտէ, բիւր իւմիտ օլարագ, եէշմաղըն պաղլայըպ, ֆէրա-ճէսին արգասընա չէքէրէք, թըլըմճը պապանըն էվինին եօլունու էլէ ալըր: Քէյֆիյէթի հաթի լայըգը վէճճ իւզըն մէրգուլմէ արզ ու իֆատէ իյլէտիքտէն սօնրա, պիր սաաթ էվլէլ, կիւյա Ալլահ թարափընտան քէնսուի գըզընա իխպար օլունմուշ օլան ալթունուն մէյտանէ չըգ-մասը իչին, հէզարան նիյաղէլ իյլէտիք-տէ, թըլըմճը պապա տախի, քէնսուի թարափընտան, պիւյիւլիւլէրէ, պազը-ճըլարա... մախսուս պուլունան հէր նէ-վի լաֆէնիյի վէ միրիքէլամըզը իճրա իյլէտիքտէն պաշգա, քէնսուի ային ու ա-տէթլէրի մուճիպինճէ, պիւթիւն ֆա-միլէանըն, թէմիզէնիպ բագլէնմէսինի, վէ հէր սաաթ էվլին իչինտէ, թէմիզլէյ վէ ֆէնա լազըտըլարտան ուզագ տուրուլ-մաղէ, տիգգաթ օլունմասընը, էքիտէն վէ թէքիտէն ալթուն սահիպէսինէ թէնպիհ իտէր իսէտէ, օլ պապտէ, եանի աճէ-պա մէզպուր ալթուն չըգարմը, չըգարմը տէյու գէրրէ գատար շիւբհէ իթմէյուպ, իլլա տէրունի տիլտէն իթիգատ իթմէլէ-րինի, հէր պիր խուսուստան ղիյատէ թէհ-տիտանէ քէնսու ու նասիհաթ իտէր: Վէ պիր տէֆա կէլուպ, դարընըն խանէսինի վէ տիւլիւ կէօրէն գըզը կէօրմէք, վէ եէ-րինէ վէ իճասընա կէօրէ, հէր պիր շէյի նիզամընա գօյմագ իւզըն, մէրգուլմէտէն պիր գաչ սաաթ սօնրա, մէրգուլմէնին էվլինէ կէլուպ, պիր թագըմ թիւթսիւ-լէր, օգուլմալէր, վէ հէյէթ ու հարա-քէթլէր իճրա իյլէտիքտէն, վէ օլ սուրէթ-տէ իքիայ գատար կիտիպ կէլուպտէ, իւշ պին ղուռուշ գատարտա, պիչարէլէրին վարալէրին գաբտըգտան սօնրա, սիզին եիւրէկինիղտէ, վէ եախօտ սիլիլէ-նիզտէն պիրիսինին եիւրէկինտէ շիւբհէ պուլունասուղու իչին, ճինլէրին վէ բէրի-լէրին բիրի, եախօտ պէյի կիւճէնմիշտիր,

հիչ պիր հէտիյէմիզի գապուլ իթմէյօր, վէ պէնիմ պաշըմը տախի պէլայա ուղրա-թաճագսընըզ, պիր տախի, պէն արթըգնէ եիւզ վէ նէ՝ սուրէթ իլէ անլէրի տալէթ իտէպիլիւրիմ, ֆալան տէյէրէք, պիր տախի կէլմէմէյէ գարար վէրտիքտէ, պիչարէ զըզլար վէ անալարը, չըգաճագ ալթուն-տան իւմիտի քէսէրլէր իսէտէ, Մըսըրա բիրինճէ կիտէր իքէն, էվտէքի պուլղուր-տան տախի մահրում գալարագ, պիր գաչ պին ղուռուշ տահա պօրճուլ տիւշտիւթ-լէրին տէր խաթըր իյլէտիքճէ, տատ ու ֆէրեատ իլէ, վուրունուպ աղլաշմաղէ պաշլարլէր: Չաթէն, պօրճուլարը եա ագճէսինի, վէ եատա էվլին սաթըլմասընը իպրամ իթմէքտէ իքէն, իւշ պին ղու-ռուշ տահա վիրտիքտէն սօնրա, պիւթիւն պիւթիւն իւմիտին գաթ իտէճէկին կէօր-տիւքտէ, հէր հալտէ էվլին սաթըլմասը-նա գարար վէրիւրլէր: Վէ պու սուրէթլէ, եանի էվ սաթըլտըր սաթըլաճագ իւզըն օլտուգլարը հալտէ, արատան ալթը այ գատար կէչիլ շուպ, մէզպուր ֆամիլէա կիւն պէ կիւն բէրիլանիյէթէ տիւլմէք-տէ, ալթունուն սէվտասը հիչ պիր տա-գըգաֆիքը ու խէյալլէրինտէն չըգմամագ-տէ, եէնիտէն եէնիյէ պիր ուսթա թըլ-սըմճը արամագտէ, վէ պաղըլար թարա-փընտան սիթէմ, վէ պաղըլար թարափըն-տան իսէ, շէվգ ու ղայրէթ իլիթ մէքտէ լէքէն, պիրտէ, պիր կիւն աբանսըզ, սօգագ գաբուսու վուրուլուպ, հիչ թանրմատըզ-լարը պիր իսլամատէմ տիրէկտէն իչէրու կիրէրէք, սէլամ վէրտիքտէն, վէ օ'ֆ, բիւթ, չօգ եօրուլտում, թա'ֆալան եէր-տէն կէլիյօրում, արայա արայա իլիմ պիթտի, թասպ սւ թագաթըմ գալմա-սը... տէտիքտէն սօնրա, սահիհէն զըզլարըն վէ անալարընըն իսմինի վիրէ-րէք, սիզ ֆէլան ֆամիլէա տէյիլմիսինիզ տէյու սիւալ իտէր: Մէրգուլմէլէր մէր-գուլմուն օլ հալլէրինտէն, վէ քէնսուի իսմ-լէրինի պէլտիկինտէն թէաճիւպտէ գա-լարագ, պիր պիրլէրինին եիւզիւնէ պագ-մաղէ պաշլարըր իսէտէ, կէրէք թըլըմճընըն, բիւլիւթ գըզըն եիւզիւնէ տիգգաթ-լըճա պագտըղընտան, վէ կէրէք բիւլիւթ գըզըն ղաթէն գալպինտէ ալթուն մու-

Հապպեթի, տիկերէրէրնքիտէն զիյատէն պուլունտուղունտան, կէլէն միսաֆիրին պիր թէհի ատէմ օլմամասըն թէֆէքքիւր իտէրէք, ուսուլ իլէ վալիտէսին պիր թարաֆա չէքիպ, «աման անու, պուլ ատէմ պօշ պիր ատէմէ պէնգէմէյօր, մուլթաղա պուլ ատէմ, հէմ թըլըմճը, վէ հէմտէ, Ալլահ թարաֆընտան գըղուգըլանարագ կէլմիշ օլմալը տըր . . .», տէր : Կէրէի գըղ պուլ լագըրտըլարը թէվէքէլ լիլիք իլէ սէօյլէր իսէտէ, անասը տախի, այնի արգուլէրտէ պուլունտուղունտան, ալթուն մուհապպեթլէրի գալպինտէ ուլյանմաղէ պաշլայարագ, հատտէն զիյատէ միսաֆիր օլան իսլամէ իզզէթ ու իբրամլէր իյլէմէկէ պաշլատըգտա, մէրգում տախի շու աթիտէքի սիյագտէ սէօհպէթէ միւպաշէրէթ իտէր :

Տէվաթ :

Մ Ի Ի Թ Ա Ղ Ա Ղ Ա

Պիր իբի մահտէն պէրու, կէրէք Ազգային կառավարութիւն, վէ կէրէք Փրկիչ հազգընտա, զազէթէլէրիմիզ վասէթասըյա, նիչէ թէֆէքքիւրաթ ու պահպէր կէլմէքտէ օլուպ, միլլէթ իմիզտէ կիւնակիլուէ Էֆէնար ու ընլէր հուսուլէ կէթիւրմէքտէ պուլունտուղուն, Միւնաւտիմիզի գըրաթէ ըաղպէթ պուլյուրանլէրին մալիուսու օլարագ, խուսուսու մէգ պուրլէրճէ, շիմտիյէ գատար հըֆզ իթտիկիմիզ սիբիութ, պայիսի թէաճճիւպլէրի օլմաղին, պիտտէֆաթ թարաֆը ալիզանէմիզէ իիսպար, վէ մէհմա Էմբէն Էֆէնարը ալիզանէմիզին պէյանը տախի պապընտաարգուլէրի իզհար օլունմուշ իսէտէ, պէօյլէ սըրալարտէ սօնրայէ գալըս, Էթրաֆը պիր էյիճէ տինլէյիպ սիւզտիլքտէն սօնրա, թահրիրէ ճէսարէթ իթմէյի, քէնտուլիզճէ պիր թարիզը պասիւրէթ տէյու իթթիխաղ իթմիշ օլտուղունմուգտան նաշի, շիմտի պուլ տէֆա, օլպապտէ պազը միւթալմալէր պէյանընա միւպաշէրէթ իթմէք նիյէթլէրինտէ պուլունմագտէ իբէն, կէրէք պուլ կիւնլէրտէ, Փաթրիքիսանէմիզ հսքընոս թէլս :

Թուր պուլմագտէ պուլունան պազը հավատիսաթըն, տահա պիր լայըզը սուրէթտէ անլաշըմասընա պէրլէնիլմէք միւնասիպ կէօրիւլմէսինէ մէպնի, վէտէ կէրէք, պունտան ագտէմ քի Միւնաւտիմիզտէ, Մուշ քէյֆիյէթի իւզէրինէ օգունուլան պահստէ, իթթար սուրէթիլլէ, Մէճմուլայը հավատիս զազէթէյի միւթէպէրէսինտէ կէօրիւլէն, Էինէ օլ Մուշ վուգուլաթը պահսինէ տայիր, պազը միւթալալէրիմիզ տահա պուլունմասը իֆատէ օլունմուշ պուլունտուղունտան, օլ միւթալալարըն տախի հէրնէ իսէ, պէյան օլունմասը, նիչէ գէվաթ թարաֆլէրինտէն թէքլիֆ օլունմասընա միւպլթէնի, Ազգային կառավարութիւն վէ Փրկիչ հազգընտա զուհուրէ կէլէճէք միւթալաա ու Էֆէնարըզըմըն, Մէղու, Մասիս զազէթէյի միւթէպէրէլէրինի, վէ նէրագիւր Սուրէ Փրկիչ Ազգային Էթմաթանի, իսմիլլէ, Փետրուար 25տէ նէշը օլունան իբի երլտըզ իմգալը պիր ըիսալէյի գարըմըզա ալարագ, կէլէճէք տէֆատէ միգտարի բիֆայէտէ, պիլտիլէլէճէկին վատ իտիլէք, շիմտի բի հալ, Մէճմուլայի հավատիստէ քի, Մուշ պահսը իւզէրինէ մաթլուպ օլունան միւթալաանըն պէյանընա միւսարաաթ իտէրիզ :

Պունտան ագտէմ քի Միւնաւտիմիզէ տախի նէզարէն, միւրատըմըզ, հըրս ու միւճատէլէ օլմայուպ, անճագ, գէմանէմիզին իզթիզասընճա, Էֆէնար սէրպէսթիյէթինէ հիւսնի ըիայէթիմիզ տէրքէար պուլունմաղին, Մէճմուլայը հավատիստէ թէպլիզ գըլընարագ, միլլէթ իմիզին գալպ ունամուսունա թօգունան պիր միւպալաղալը պահստէն, քէնտիմիզի հըֆզ ու վէգայէ, վէ հէր քէս ինտիլտէ, միւպարէք վէ մուգատտէս սայըլան հազգանիյէթին զահիրէ չըգմասընա զայրէթի լազըմէ իյլէմէքտէն իպարէթ պուլունտուղուն անլաշըմագտէ տիր զանն իտէրիզ :

Սէ հաթթա, Էկէրէի էօյլէ պիր հըրս ու զարագ իւզըրէ եազըլմըշ օլան պահս, միլլէթ իմիզէ շիմտիյէ գատար պիր թարաֆըզ կէօսթէրէրէք, ումումէն գալպիմիզին ճէլպինէ մուաֆֆագ օլապիլմիշ, Մէճմուլայի հավատիս կիպի պիր

զազէթէյի միւթէպէրէ տէրունինտէ ու գունամարջ օլտախտի, միլէթիմիդին տախի, պիր ճէսիմ մատտէ եէրինէ գոյարազ, պիթթէէսսիւֆ ինֆիալ իթմէյէճէկի շիւբհէտէն միւսթէզնի իտի, տէյէպիլիւրիզ : Չիւնքի տիւշմէն խանէրինին սալթթէնէ կէջիպ, տօսթ խանէրինին իսէ թաճան ու ճիլէրէ գատար կէջէճէկի, շէմս կիպի ալիքէար տըր :

Իլիէ մահալլէրտէ, պինլէրճէ նօգթալէրտէն պիր զարար զուհուրէ կէլէմէյուպֆէգաթ, պազը մահալլէրտէ իսէ, եալլնըզ պիր նօգթանըն, պինլէրճէ մուարազալարա պայիս օլտուղու միսիլիւ, նիլէ պահսլէրտէ, պինլէրճէ կիւնլէրին, հագըզաթը հալէ բէք չօգ մահալլէրտէ սիրալյէթ իտէմէզ իսէտէ, պազը մահալլէրտէ իսէ, պիր սաաթըն, պիր կիւնիւն, վէ պիր հաֆթանըն եիւզիւնտէն, բէք պիւլիւբ մահալլէրտէ զուհուրէ կէլէճէկի հէրբէսէ մալիումտուր : Վէ Մէճմուայը հալատիսէ գարշը, շիմտիյէ գատար, թագսիրաթ տէյու ազլ օլունուն, պաշլըճա խուսուս իսէ, տիկէր շէյ օլմայուպ, անճագ քէյֆիյէթտէ, միւպալաղա վէ հըրս ու հիտտէթ տէրբէար պուլունմասընսան իպարէթ օլտուղունտան, պահսը մէզպուրլէրտէ պուլունան, էն քիւլիւք քէօշէլէրէ տախի, տիգզաթ օլունալաղի մահալլէր պուլորուրըր զանն իտէրիզ :

Մէճմուայը հալատիսին, 333 նիւմէրօսունտա, եանի փետրուար 6տա, Մուշ վուգուաթը օգունտուգուան սօնրա, նիւմէրօ 334 տէ, եանի փետրուար 13 տէ, պիր գաշ եիւզ միւթէպէր միւհիւրլիւ մահալլէրլէրին, Պասլը ալի գալէմլէրինտէ կէզմէքտէ օլտուղու տախի օգունմուշ օլտալ, վէնիւմէրօ 336տա, եանի փետրուար 27 տէ իսէ, “նաղլ իթտիլիմիզ Մուշ վաղաաորնտան պէրու, պիր պուշուգ ալ, վէ պու թէօհմէթէ հիսսէտար օլանլարըն պիթթա հագըզ շէտիտէն թէյտիպի հագըրնտա, ճանիպի Պասլը ալիտէն կէօստէրիլէն ֆէրմանը Ալիտէն պէրու տախի, ագալի իւշ հաֆթա կէջմիշ տիր . . . նաւըր քի էվլէտէ տէտիք, եինէ տէրիզ, պու խուսուստա եանլըրմըզը կէօսթէրէնէ իֆրաթ թէշէքքիւր իտէրիզ” տէնիլ-

միշ տիր :

Մահալլէր հիւմէթ, պիր պահս փետրուարըն նաւտա եաղըրլըշ իքէն, եինէ ալիս ալըն 27 սինտէ, եանի 21 կիւն սօնրա, նաւըր օլուպտա, “պիր պուշուգ ալ, տէնիլէ պիլըր : Վէ պիր գաշ եիւզ միւհիւրլիւ մահալլէրլէրին, թաստիգ օլունմագ զըմնրտա, Պասլը ալի գալէմլէրինտէ, կէզմէքտէ պուլունտուղու, փետրուար 13 տէ պէյան օլունմուշ օլտուղու հալտէ, նէ հիսապ իլէ, Պասլը ալինին ֆէրմանը իլին, 14 կիւն սօնրա, եանի փետրուար 27 տէ, ագալի իւշ հաֆթա տըր կիթմիշ տիր, տէյու, եաղըրա՝ պիլըր :

Սալթանաթը սէնիյէ հիւքիւմէթի, վէտէ տախի, հէր պիր հիւքիւմէթ իզթիզասընճա, էվլէլա պիր տալանըն թաստիգըր լաղըմ կէլէճէյինտէն, Մուշ քէյֆիյէթի հագըրնտա իսէ, էվլէլա քէյֆիյէթին թաստիգըր պապընտա, անճագպիր ֆէրմանը Ալի, վէ եատա իսթիլաւէմի, իրսալ օլունմագտէն պաշգա, հիւ պիր շէյ իճրա օլունմամար, ագլէ, շէրիաթէ, վէ նիզամաթէ մուաֆըզ իքէն “պու թէօհմէթէ հիսսէտար օլանլարըն, պիթթա հագըզ շէտիտէն թէյտիպի հագըրնտա, ֆէրմանը Ալի կէօստէրիլմիշ տիր տէյու, հէմ, տահա քէսիլմէմիշ տալա իլին, “շէտիլէն իլէտիլէ կադէլա” վէ հէմտէ անճագ գարընըն իտտաաորնտա կէզէն թարաֆա իսթապէն օլարագ սէօյլէնիլմէսի, հըրս ու հիտտէթ թէլէսիլիլէ թահրըր օլունմուշ տուր տէյու զըյա օլունմագ ճայիլ տէյիլմի տիր :

Կազէթէյի մէզպուրլէնին 336 նուս իսէսինտէ, Արշալոյս Արարատէանէ իսթապէն, “Մուշուլարա վէրտիլիմիզ նասիհաթը իսթէրքի, Բամա հիւքիւմէթիւնէ վէրէլիւմ, նէ զէման պիր կէօզ Մուշ իլէ Բամայը պիր կէօրիւր իսէ, օ կէօզէ շիւբհէսիզ բէրտէ էնմիշ տիր, վէ պուտա իլլէթլէրին էն միւշքիլ տիր, ճնա էլիմիգտէն պիր շէյ կէլմէզ տուաաան վէ բէրհիլտէն մատաա” տէնիլմիշ օլուպ, սիլթէմի մէզպուրլէրին ճէվապը իսէ, խասսէթէն Արշալոյս Արարատէան թալաֆընտան լաղըմ կէլուր իսէտէ, “Մուշուլար իլլէրօ

մայր պիր կեօրէն կեօլ», տինիլմէք իլէ նէ տինիլմէք իսթէնիլսիկինէ կիւնսկիւն մա նալէր վերիլմէք իհթիմալինտէն պաշգա, սէօհպէթին իլինտէ Մոշլուլար լաֆղի պուլունուպ, վէ Մոշլուլարլաֆղի իսէ, Հայ քիլիսէմիլէ թապի պուլունանլարըմը, տիմէք օլտուլունտան, էօյլէ պիր մէճհուլ սուրէթտէ օլան բէօշէլի թաթպիգըյէ թին նամալիւմ վէ պիլաճէվապ գալմասը նա զիյատէսիլլէ թէէսսիւֆ իտէրիլ . . .

Իմտիյէ գատար իտտաա իթտի կիմիլ միսիլիւ, շիմտի տախի, դապա հաթը վէ գապահաթսըզըն, ըէսմէն մէյ տանէ չըգմասընա պէքլէնիլմէք, ինսանիլլէթ վէ պասիրէթին իգթիլգասընտան տըր տէտիք, վէ էլան տիմէքտէյիլ : Կէր չի Մէճմուլար հապատիսին տախի, 336 նիւմէքօսուտա, «թաքի գապահաթըվէ գապահաթսըլ ըէսմէն պէյան օլունուն ճայատագ, պու մատտէ իւզէրինէ պիր շէյ սէօյլէմէյիլ», տէնիլմիշ իսէտէ, հէյ վաճ, էազըմք, 333, 334, 336, վէ 337 նիւմէքօլարընըն տէօրտիւնտէտախի, էազըմք Հայլար քիլիսէսինէ թապիպուլունանիլլին հազգընտա, պիւթիւն պիւթիւն գապահաթը տըր տէյու հիւքմ օլունուն տուր, վէ հաթթա իլէրուտէ իտասթ թէն պէյան տախիօլունաճապտըր :

Վազէթէյի մէզպուրէնին 336 նուս իսէսինտէ, Մասիսէ խիթապէն, «Լաքին Մասիսին պիր լազըրտըսընը սիւքիւթլէ կէշէմէյիլ . չիւնքի էիւզ էլլի միլիօն գաթ օլքիւն հազգըտըր», տէնիլմիշ տիր :

Վիզլէր զազէթէյի մէզպուրէնին կէօսթէրտիկի պու հուգուգա, վէ գալպաէ պիր տուլլույա, իֆրաթ մէրթէպէ թէշէքքիւր իտէրիլ, չիւնքի էիւզ էլլի միլիօն գաթօլիկին հազգընա թէսահ հուպ օլունամագ լազըմ կէլտիկի թաղտիրտէ, պին միլիօն ինսան ճինսինին ըիտայէթ իտէլէլտիկի պիր հուգուգա, ինսանիլլէթ տուլլուսուլլա թէսահհուպ իթմէյէ դալըլտըղըմը, բէնտումիլաէ պիր իֆթիլար ատտ իյլէտիքտէն պաշգա, տէօրթ միլիօն, օֆ, օլ սէֆիլ ու պիլարէ միլլէթիմիլին, կէրէք միլլէթաէ վէ կէրէք մէզհէպաէ հուգուգուուն վէ գայէսինէ չալըմամը, հայքիլար . . .

այնի միլլէթին սատըմք էվլատէրի պուլունտուլունուլ հալտէ, ֆէրիլէյի զիւմ մէթտէն սայաղըմըլ իլէ պէրապէր, ինսաֆ ու սէվապտէն տախի սայմայը, մաղըուրէն պէյան իտէրիլ . . .

Մէճմուլար հապատիսին թէհայէիւրէ շայան պիր խուսուսու տախի, միլլէթիմիլ ատէթինտէն պուլունան, ճիւն հալը բաբասլարըմըն սագալլէրինին թրաշ իթտիլլէսի, գէվգէնիլլէք պէյան օլունամասը տըր :

Մէզպուր իսթիհզանըն մանասընտան նէ՝ անլաշըմալ տըր, շիմտիյէ գատար բէք աչըգ սուրէթտէ ֆարգ օլունամատըղընտան, էլան պայիսի հայրէթիմիլ օլմագտէն խալի տէյիլ տիր : Չիւնքի, ճիւնհասըլ ինսան օլամագ թապիլտիր . հէր ճիւնհանըն պիր ճէզալը պուլունամագ, ազլէ, ինսանիլլէթ, շէրիաթէ վէ նիզամաթէ մուաֆըգ տըր . վէ պիր ճիւնհա իլին իսէ, հէր էէրտէ, վէ հէր հիւքիւմէթտէ այնի ճէզա վէրիլմէք աւտէթի կէօրիլլէմէմիշ տիր, վէ պէլքիտէ կէօրիլլէմէյէճէք տիր : Իմտի, ճիւնհալլէրինէ ճէզա օլմագ իւզրէ, ճիւնհալը բաբասլարըմըն սագալլարընըն թրաշ իթտիլլէսի, նէ՝ սէպէպէ մէպնի իսթիհզայէ ալընմը տըր : Աճէպա ճիւնհալը բաբաս, ճէզամը էազըմագ . ճիւնհալը բաբաս սալթ պիլիլմ միլլէթիմիլ տէմի պուլունուր . էօգսա Բոմա քիլիսէսինէ թապի օլան շունճա բաբասլարճա, սագալլարընը վէ պըլըլարընը թրաշ իթմէք ըէսմէն պիր ատէթլէրինտէն պուլունտուլուն իլին, միլլէթիմիլին սագալ թրաշ իտէրէք բաբասլարա միւճազաթ իյլլէմէսի, Բոմա քիլիսէսինէ պիր հազարէթ մի սայըլմագտէ տիր : Աճէպա, Բոմա քիլիսէսի, բէնտի սահիպ ճիւնհա պուլունան բաբասլարընա, ալա ճէզա վիլմէմիլ մի, վէ պիլիլմ միլլէթաէ ատէթլէրիմիլ գարըլմագէ սէլահիլլէթի վալը մը : Պու ալէմտէ հէր միլլէթ սէրպէսթ տիր, հէր միլլէթին բէնտուլլէ մախսուս պուլունան պին ու ատէթլէրինէ ըիտայէթ օլունամագ, ինսանիլլէթին իգթիլգասընտան տըր :

Իլինէ Մասիս զազէթասընա խի-

Թապէն օլարագ , Մէճմուլը հաւատիս-
տէ պիր աճայիպ սիւալ իլէ , միլլէթիմի-
զէ վէ բիւսէմիզէ շու բէլամէր իլէ պիր-
տէ Թէհտիտաթ կէօսթէրիլմիշ տիր ,
եանի " 1860 սէնէսի Սուլթան Մէճիտ
խան հապրէթլէրինին հէնկեամը սալթա-
նաթընըն 22 ինճի սէնէսինտէ . . . վէ
տախի պիր բիշի , գարըլը զօճատան այը-
րըր պիր մէզհէպէ տուխուլ իթտիլի
հալտէ , գոսթոսթմաթմը լաղըմ կէլէճէր :
Պու սէրպէսթիյէթի Թաստիգ իտէն
խաթթը հիւմայուն , տիւնեայէ նէշը օ-
լունտուգտան սօնրա , բէսմէն միլլէթ բէ-
յիսլէրինէ տախի կէօստէրիլիպ , տուա վէ
սէնա իլէ գապուլ օլունտու , մասալ մը
սէօյլէյօրուզ աճապա » :

Մէճմուլը հաւատիսին , հէփսին-
տէն զիյատէ , պու մանալը վէ զարարը
զըթասը , տիգգաթ ու Թէաճճիւպէ ,
վէ հէմտէ իհթիւրազէ շայան տըր . զիրա
աչըգ մանասը , էրմէնիյան միլլէթինտէն
պիր գարը , իսլամիյէթի գապուլ իթտիկի
հալտէ , Թապիաթիլլէ , էրմէնի պուլու-
նան զօճասընա կէրու տէօստէրիլէմէյէ-
ճէկինտէն , վէ խաթթը հիւմայունա ի-
սէ , իթաաթը քեամիլէմիզ էլզէմիլլէթ-
տէն իբէն , հիւքիւմէթէ իթաաթսըղըգ
իտուպտէ , պիր հայ գարըսը իսլամ օլուն-
դու սուրէթտէ , էվլէլլէրի զօճասընըն եա-
նընա կէլմէտիկի իլին , գոսթոսթմաթմը լա-
ղըմ կէլուր տէյու , ֆիթնէքեարանէ պիր
ֆիքը ու միւրատ հիսս օլունմագտէ տիր
զանն իտէրիլ :

Յէգաթ , աճընարագ սէօյլէրիլք բի ,
էրմէնիյան միլլէթիմիզին , Սալթանաթը
Սէնիյէէ նէզտինտէ սըտգ ու սատագաթ ,
վէ խուլուս ու իթաաթը միւֆրիթէսի ,
պէշ էիւզ սէնէտէն պէրու Թաստիգ օ-
լունմուշ օլուպ , հաթթա մէտհ ու սէ-
նայէ տախի մաղհար պուլլուլմագտէ , վէ
մէյտանտէքի պահսիսէ , անճագ խրիսթի-
յանըգ իւզէրինտէ տէօնմէքտէ իբէն ,
պասիլթթ տէնիլէն միւպարէք իճրա պիր
Թարաֆտա պրաղըլարագ , իսլամիյէթին
տախի խրիսթիյանըգ մէսէլէսինէ գարըշ-
թըրըլմասը , պայիսի իսթիլըրապը ամմէ
օլա ճայիլ տիր . . .

Հալ պու քի , Թանղիմաթը խայ-

րիյէնին , վէ խաթթը հիւմայունուն ա-
սըլ միւրատաթը խայրիյէսի , հէր պիր
մէզհէպին սէրպէսթիյէթի պուլունտու-
ղունտան , քէնտի մէզհէպիմիզ խրիսթի-
յանըգ օլունդա , խրիսթիյանճա , մէզ-
հէպիմիզին իսթիսհապընտա պուլունմա-
միզ , միգտարի զէրէ խաթթը հիւմայու-
նու ինսանիյէթ մագըրուն , վէ ինայէթ
նիւմունա մուղայիր օլմատըգտան պաշգա ,
քիւլլի վէճհին մուաֆըգ տախի պուլուն-
տուղու կիւնէշ կիպի պէտիտար տըր :

Մէճմուլը հաւատիսին 336 նուս-
խէսինտէ , նիհայէթ իւլ քէլամ , մէզհէ-
պիմիզ , սայիր խրիսթիյան մէզհէպիլէրի
միսիլլիւ , քէնտի մէզհէպիլտէն խարիճտէ
պուլունմանը , ճէհէննէմէ կէօստէրմէտի-
կի իլին , վէ եաթստ քէնտուսի գանղի
մէզհէպէ կիտէր իսէ , էինէ ճէննէթէ
կիտէպիլտիկի իլին , միլլէթիմիզին ճիւմ
լէսինին պիրտէն , սայիր մէզհէպէ կիթ-
մէտիկինէ , Թէաճճիւպ իթմէմիզին լա-
ղըմ կէլմէսի , վէ հաթթա , պու սէպէ-
պէ մէպնի , եա իթիգատըմըղ , վէ եա-
տաթալըրմըղ , տէյիլթիւմէմիզին իճապ
իթմէսի , պիլտիլլիլ տիր :

Լվլլէթ , պիլղիմ քիլիսէմիզ , հէր ա-
տէմին ճէննէթ ու ճէհէննէմէ կիթմէ-
սինի , Ալահ ազիմիւլլանըն միւրատըր եէ-
կեաննէսինէ իհալէ իտէրէք , հէր միլլէթի
գարնտաշ Թանըր , վէ հէր մէզհէպէ տա-
խի , Թաղիմ ու ըիպէթ իտէր , վէ պու
խուսուս իսէ , պիլթիւն ինսանիյէթին
կիճէ կիւնտիւզ արզու իյլէտիկի պիր
քէյֆիյէթ պուլունտուղունտան , քէմալ
մէրթէպէ իֆթիսար տախի իտէր իսէք-
տէ , ճիւմէմիզին պիրտէն սայիր մէզհէ-
պէ կիթմէմէմիզէ Թէաճճիւպ օլունմասը
Թէաճճիւպէ շայան տըր : Պիր ատէմ ,
պին ատէմ , վէ էիւզ պին ատէմ , կիտիպ
սայիր պիր մէզհէպ գապուլ իթմէյէ պիր
սէպէպ պուլապիլլըր , լաքին , ումուլմէն ,
մէզհէպիմիզտէն վաղ կէլմէտիկիմիզէ ,
նէ սէպէպէ մէպնի Թէաճճիւպ օլունմա-
լը յըմը , աճէպա մէզհէպիմիզին գուսուրն
նէյիմիշ . միլլէթ զայրէթի վէ մուհապպէ-
թի տէնիլէն շէյ , պիլթիւն պիլթիւն Թէ-
հի պիր շէյ մի իմիշ . եօգսա էրմէնիյան
միլլէթիմիզ կիպի , պիր ֆաղըր միլլէթտէ

պուլունմամբ, նամուսումնաւորութեան արագ, Բոմա քիւսէսինի դապո՛ւլ մու իթմէմի՛ղ լազըմ՝ կէլիւ իմիշ . . . : Մէզ՛հէ պիմէզի տէյիլթիւրմէկէ հիշ պիւր սէպէ պիմիզ Էօգտուր, վէ թավըրմըզ տէյիլթիւրմէկէ իսէ, իհթիյաճըմըզ օլմատրգտան պաշգա, նամուս մատտէսի հէր եէրտէ վէ հէր միլէթտէ միւպարէք սալըտըզ իշին, հէր ան նամուսումնաւորուն հըֆըզնա չալըչմայը քէնտուլմիզէ շան ուշէրէֆ վէ վաճիպէյի զիմմէթ աոտիտէրիզ :

Մէճմուայը հավատիսին 337 նիւմէրօսունտա, պատէզին պէօյլէ պահսէրտէն վազ կէյիլիպ, սիւքիւթ օլունաճաղը պէյան օլունուշ օլտուզու թագտիրտէ, աճիգանէմիզին իսէ, նէզաքէթէ լիալէթ իթմէյէրէք, հալեա տէվամ իթմէմիզ, պազըլարա նէզարէն, պիւր հարէքէթի նահէմլարէ կիպի գըյաս օլունաճազ իսէտէ, մազսէտին էսասը պիւր գուրու միւճատէլէ օլմատրգա, հէր վազթ, հագգանիլէթին թէսահհուպու, նէզաքէթին հըֆըզնա թէրճիհ գըլընմազ ճայիզ օլտուզունա մէսի, վէ զագէթէյի մէզպուրէտէ իսէ, հէր պիւր էֆքէար իզհար օլունաուգտա՛ն սօնրա, սիւքիւթէ լիալէթ օլունմազ իթթիլազ օլունուշ օլտուզունա միւպթէնի, աճիգանէմիզին տախի, Զատիկտէն էվվէլ չըգաճազ 21 ինճի Միւնաուիմիզտէ, 337 նիւմէրօ Մէճմուանըն, պու խուսուստա տէրճիլէտիկի պահսէ տայիւր պուլունան միւթալամըզն պէյանը իլէ, պիզլէրին տախի սիւքիւթ իտէճէկի, իճապը հալտէն պուլունաճազ տըր :

Թ Ի Վ Լ Թ Ո Ւ Ր

Պիւր գաշ կիւնտէն պէրու, Սըբազան Պատիարգ Հայը հագգընտա կէզմէրտէ պուլունան հավատիս, պիթթէտրիճ էհէմմիլէթ ու թէվաթուր պուլմազտէ տիր : Եանի պազըլարընըն գալլինճէ Սըբազան Հայը, քէնտի իսթիֆասընը եա վիւրմիշ վէ եատա վիւրէճէքմիշ . վէ պազըլարէ նէզարէն իսէ, 30, 40 քիշիտէն միւրէթթէպ պիւր մէճիւ թարաֆընտան, միւշարիլէհին իսթիֆատը, եա իսթէնիլմիշ, վէ եատա ալընմըշ իւիշ . Հազը-

զաթը հալին իլէրուտէ գահիւրէ չըգաճազը պի իշթիպահ տըր : Ֆէգա՛թ

Պէօյլէ պիւր վազթի նազլէտէ, Եանի միլէթիմիզին 4, 5 սէնէտէն պէրու, նարի աշգլէ պէքլէմէքտէ պուլունտուզու, պիւր գանուննամէնին հիւնի սուրէթ քէսպ իթմէսինէ մէշգուլ օլունմագտէ . . . իքէն, կէրէք Սըբազան Հայըն իսթիֆասընը վիւրմէսի, վէ կէրէք մէճիւ թարաֆընտան իսթէնիլմիսի, հէմայըպ, վէ հէմտէ միլէթճէ պիւր նէվի իսիյանէթլիքտիր . . .

Լչկէր Սըբազան Հայըն տէյիլիմէսի, Եախօտ տէյիլիմէմէսի, միլէթիմիզին խայընը մուճիպ օլաճազ իսէ, տէրունի տիլտէն թէշէքքիւր իտէրիզ : Եօզ մէա՛ղալաճ, էկէրէք, միլէթիմիզ պէյնին տէ պիւր թագըմուկիւնսուզուգլարըն հուսուլինէ, վէ պաշըճա միլէթճէ Գանուննամէնին վազ օլունմամատընա պիւր սէպէպ օլապիլէճէք իսէ, էօյլէ պիւր սէվտաւտէն, վազ կէյիլմէք, թարաֆէյնտէն էզճան ու տիլ նիյազ իտէրիզ :

Լչկի թարիիլէրինտէ տէյիլիզ, 1860 տայըզ, գալըպալարը գալորըրպ, ֆէսիւր կիլիմիշ օլտուզումուզ հալտէ, ազլ ու պասիրէթճէտէ, պաշարըմըզ ասլա տէյիլիմէյուպ, էվվէլէթ թավը ու հալաքէթիմիզտէն, զէրրէճէ վազ կէզմէս, միզ, մէլէլի սայիրէ ինտիկտէ, թէայէիւպ օլունմաղէ շայէսթէ տիր :

Ղէտուլէ օլմատրգա, թօզըու չիզկի չէքիլմէք միւմթին օլմատրըզ կիպի, պիւր եէրտէ վէ պիւր միլէթտէ տէ գանուն ու նիզամաթ պուլունմատրգա, հիշ պիւր էյուլիք մէմուլ օլունմաղ : Տիմէք տիրքի, միլէթիմիզտէ, պիւր գանուննամէ պուլունուպ, հէրքէս, Եանի, Բաթրիք, բաթրիքիսանէ, մէճիւ վէ միլէթ, պիւր յիւքքիւլիք քէսմէն քէնտի ֆէրիզէյի զիմմէթինի կէօրիւպ, վէ թանըմատըզա, պիւրէրճէ Բաթրիքլէր կէօյտէն ինսէլէր, պիւրէրճէ մէճիւ ազալէրի Լօնտրատան կէլէլէր, վէ պիւթիւն աոտէմլէրիմիզ չարիտան չէքաիլիլէլէր, էլինէ գաթան վէ գաթան, մուհասսէնաթը խայրիյէնին, վէ սէմէրաթը մաթլուպէնին, հուսուլ քէզիւր օլմապաճաուշ կիւնէշ կիպի աշլէքար տըր . . .

ԻՄԹԻՀԱՆ (ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ)

Երկիր մի կիւնտէն պէրու, կերէք Գում գաբուտա Մայր Եկեղեցի մէք թէ պինտէ, կերէք կէտիք Բաշա Սերայ իջիսի Սուրբ Յովհաննէս Աւետարանիչ մէք թէ պինտէ, վէ կերէք Գում գաբուտա խարիճին տէ Սուրբ Պօղոս մէք թէ պինտէ, չէնտ տէ ֆա իմ թիհանլէր վուգու պուլարադ, կէրէք էվվէլքիսինտէ, վէ կերէք սօնրաքիսինտէ հազըր պուլունա պիլմէկէ միւյէս սէր օլունապիլմիշ իսէտէ, ճիւղիճէ նա միգաճըղըմըդ սէպէպինտէն, Սերայ իջի մէք թէ պինտէ պուլունամատըղըմըդ մազուր պուլունամատը, մէք պէթի մէզպուր թարաֆընտան րէճա օլունամուշ տուր :

Մէք թէ պի մէզպուրէրին հիւ պիւրիսինին գուսուր ու նօգսանիյէթէրին, վէ լազըմ կէլէն քէմալէթէ վասըլ օլա պիլմէլէրի իջին, վազթէ, ազալէ վէ սայ ու ղայրէթէ միւհթաճ պուլունտուգլարըն ինքեար իտէմէտիկիմիզ կիպի, կէրէք Հոգաբարձու աղալէրէ, կերէք ղայրէթէ հօճալէրէ, վէ կերէք իմէ թալիպ շակիրտանէ շէվգ ու ղայրէթէր վէրիլէրէք, շիմոի քի հալ կիսաթէրիլէն մէյվէլէրտէն, հատտէն զիյատէ մէմնունիյէթէ պօրճըլ պուլունտուգլունուլու, պիլթթէլէք քիւր պէյան իտէրիզ :

Մէ Գում գաբուտա խարիճինտէքի մէք թէ պինտէ իմ թիհանը, Եկեղեցի տէրու նինտէ իճրա օլունամագտէ իքէն, Սուրբ Վառվառեայ գրգըրմէք թէ պինտէ գրգըրընտան 11 նէֆէր գրգըրըն, էտիպ ու նէզաքէթ իլէ հուգուրէ կէլէրէք, քրիստոնէական վարդապետութիւն վէ քերականութիւն հագգընտա վէրտիլէրի ճէվապլէր իլէ պերապէր, սէօյլէյիլէրինին սերպէսթիլի, վէ թէլաֆֆուղէրինին թէմիլլիյի, հազըրգաթէն կերէք էրէք աղալէրին վէ կերէք գատընլարըն պատիի մէմնունիյէթի օլտուգտան պաշգա, քըրիստոնէական վարդապետութիւն սիւալէրինին, շակիրտանտէն պիւր գրգըն վասէթաօրլա իճրա օլունամատը, աղըրմէր թէ պէլէրտէ, հէր քէսի ըիգգաթը գալպ ու շէվգէ կէթիւմիշ տիր :

Վէնտի թապիաթը աճիգանէմիզին

իգթիզասընճա, պիւր մահալտէ, հաթթա, պիւր գըղըն, էալընըղ պիւր քերական օգուամատը տալի, իֆրաթ մէրթէպէ պալիսի մէմնունիյէթ ու շիւքրանիյէթի միւզ օլմագտէ իքէն, մէք թէ պի մէզպուրտէ, Եիւլ նէֆէր գատար գըզ չօճուգլարը պուլունուսի ճիւլ իւ քիւլլի թահսիլի մալիւմաթ իւզըն պուլունամալէրինին, նէ տէրէճէլէրտէ գալպիմիզէ թէ էսիւր իտէճէկին, վէ պիւթիւն միլլէթիմիզին կիճէ կիւնտիւզ մէք թէ պլէրէ, վէ պաշըճա գրգըր մէք թէ պլէրինէ սայ ու ղայրէթ վէ ֆէտաքէարըզ իյլէմէլէրին, րէճալէրիմիզ իլէ պէրապէր պէյան իտէրիզ :

Ի Խ Թ Ա Ր Ա Թ

Պիւր գաշ այտան պէրու պաղը սէպէպլէրէ մէպին, Միւնատիլիլին կիւնիւնտէ վէ սաաթընտա չըգարըլամատա, պաղըլարըն սոյի ղաննըն մուճիպ օլապիլմիշ իսէ տէ, Միւնատիլիլին պու սէնէլէք քէնտի տէվիլին, պէհէմէհալ սէնէսի թէքմիլլին գատար թէքմիլ իտէճէկինտէն պաշգա, նիչէ քիթա պէթըրէլէր միւշթէրիլէրիմիլին արգուտու, վէ պաղը խայրիսաճ ղէվաթըն թէլիլգաթ ու ղայրէթիլլէ, իքինճի սէնէսի պիւր սէնէլէք թէճիւպէսինտէն, շիմտիլէ գատար միւշահէտէ օլունա գուսուրլարըն թահսիլիլլէ, Հէմ տահա պիւր լաղըզլ սուրէթտէ, վէ հէմտէ հէֆթէտէ պիւր տէֆա օլարապ թապ ու նէշ օլունամագտէն սարֆը սայ օլունամաղը էմէլէ կըլէպիլիքալէն պուլունամատը պէյան օլունուր :

Միւշթէրիլէրիմիլլին պաղը ղաթթիլ թալաֆլէրինէ, Միւնատիլիլիմիլլին պաղէն էա հիւլ կիթ մէմիշ, վէ էատա, կիճէթիմիշ օլտուգտան մալիւմու աճիլգանէմիզ օլտուգտան, պիլթթէէսիւթ պու սէնէլէք պէյլէ նօգսանիյէթէրին մազուր պուլունուլունալ նիլաղիլլէ պէրապէր, պու տէֆաքի Միւնատիլիլլէ նիւմէրո 20, վէ Տէլէմագըլըլ իսէ, նիւմէրո 17 օլտուգտան պէյան իլէ, հէր գանգի նիւմէրոտան էքսիլէրի վար իսէ, թարաֆը աճիլգանէմիզէլիլպալրէ թէվալիւ պուլունամատը րէճա օլունուր :

Իւշ այտան պէրու միլլէթիմիլլին տէրունի տիլտէն պայիսի մէսերէթ ու շիւքրանիյէթի օլաճագ սուրէթտէ, փարիլ շէհրինտէ, վէ փարիս իսմինտէ, լիսանը մատըրգատըլ իւզըն, հէֆթէտէ պիւր տէֆա օլարապ, պիւր նէվի ղաղէթէյի միւֆիտէ թապ ու նէշ օլունամագտէ տիր :

Ղաղէթէյի մէզպուրէնին միւլլիլիլի, ղաթէն շէօհրէթէմապ պուլունան իլմիլիլ Մուրատ պատուէլինին մախտուլի պուլունան, Աբրահամ աղանըն, պու վէսիլլէ իլէ, միլլէթիմիլլին սայ ու թէնվիլլին քէնտույէ պիւր նիւնիէնա ու հէտէֆ իտէրէք, գալէմէրինէ շէվգ ու ղայրէթ վիւրմէլէրի, թարաֆը աճիլգանէմիզ տէն արգու վէ նիլաղ օլունուր :

Ղաղէթէյի մէզպուրէնին սէնէվիլի, իսթան պուլու կէօնտէրիլլէք իւզըն 18 ֆրանգ տըր :